

УДК 378.14

МОДЕЛЬ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКЛАДАННЯ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ОСНОВ ШВЕЙНОЇ СПРАВИ

В. В. Хренова

Анотація. У статті на підставі аналізу науково-педагогічних досліджень уточнено сутність поняття «модель фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи». На основі урахування суттєвих характеристик і внутрішньої будови майбутньої професійної діяльності учителів технологій профільного навчання з основ швейної справи та положень стосовно поетапності процесу навчання, здійснюваного з урахуванням базових педагогічних засад, візуалізовано процес теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців. Розглянуто особливості структури та зміст кожного компоненту розробленої структурно-функціональної моделі підготовки фахівців з позиції її функціонування.

Ключові слова: модель, моделювання, структурно-функціональна, фахова підготовка, майбутні учителі технологій, профільне навчання, старша школа, швейна справа, швейне виробництво.

Аннотация. В статье на основании анализа научно-педагогических исследований уточнена сущность понятия «модель профессиональной подготовки будущих учителей технологий к преподаванию основ швейного дела в старшей школе». На основе учета существенных характеристик и внутреннего строения будущей профессиональной деятельности учителей технологий профильного обучения основам швейного дела и положений о поэтапности процесса обучения, осуществляемого на основе базовых педагогических положений, визуализирован процесс теоретической и практической подготовки будущих специалистов. Рассмотрены особенности структуры и содержание каждого компонента разработанной структурно-функциональной модели подготовки специалистов с позиции ее функционирования.

Ключевые слова: модель, моделирование, структурно-функциональная, профессиональная подготовка, будущие учителя технологий, профильное обучение, старшая школа, швейное дело, швейное производство.

Annotation. In the article, based on the analysis of scientific and educational research, the essence of the concept of «model of professional training of future teachers of technology to teaching in high school the basics of sewing business». Based on the essential characteristics of accounting and internal building future careers teachers technology profile education on the basics of sewing case and the provisions concerning the gradual implementation of the learning process, carried out on the basis of basic pedagogical principles, visualized the process of theoretical and practical training of future specialists. The features of the structure and content of each component developed structural-functional model of training in its operation position.

Keywords: model, modeling, structural-functional, professional training, future teachers of technology, specialized education, high school, sewing business, clothing manufacture.

Постановка проблеми. Актуальність питань, пов'язаних з дослідженням проблеми фахової підготовки майбутнього вчителя технологій профільної школи з основ швейної справи, визначається, перш за все, оновленням змісту технологічної підготовки учнів у сучасній школі та організацією профільної освіти в старшій школі відповідно до Концепції профільного навчання. Профільна школа висуває до вчителя технологій нові вимоги, які, у свою чергу, диктують необхідність подальшої модернізації педагогічної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Поряд з профілізацією шкільної освіти необхідність пошуку нових підходів до підготовки фахівців цієї галузі зумовлюється процесами соціальної, економічної та політичної трансформації українського суспільства, пов'язаними зі створенням єдиного європейського освітнього і наукового простору, приєднанням України до Болонського процесу.

Інновації, які відбуваються у суспільстві та економіці, знаходять відгук у галузях легкої промисловості. Сучасне швейне виробництво характеризується застосуванням комплексно-

механізованих потоків, систем автоматизованого проектування для розробки креслень конструкцій моделей одягу та їх модифікації у відповідності з модельними особливостями, виконання розкладок лекал, складання технологічної послідовності виготовлення швейного виробу та схеми розподілу праці, виконання розрахунку норм часу. Широко запроваджуються новітні технології з поліпшеними техніко-економічними показниками, технічно переоснащуються операції технологічної обробки виробів. Відповідно до цього набуває актуальності проблема удосконалення фахової підготовки вчителя до профільного технологічного навчання старшокласників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій науковців показує, що незважаючи на відмінності у підходах до трактування сутності поняття «модель», всі вони акцентують увагу на інформативності моделей, засвідчують їх багатогранність і широкий спектр застосування. Разом з тим вони передають складну природу моделювання, яке, на думку О. Букіної, полягає в дослідженні об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей як гіпотетичних систем, що розділені «на якісно різні елементи, зв'язані воєдино» [1]. На думку науковців, моделювання освітнього процесу відіграє провідну роль у визначенні цілей, способів і засобів їх досягнення, отримання належних результатів. Визначальним принципом моделювання, за Н. Боярчук [2], є збереження структурно-функціональної відповідності між моделлю і модельованим об'єктом.

Аналіз структурно-компонентних моделей підготовки, представлених у науково-педагогічних дослідженнях [2-5], показав, що системотвірним компонентом моделі є цільовий. Окремі науковці вводять у структуру зовнішні чинники, що так чи інакше впливають на процес професійної підготовки (соціальне замовлення, державні стандарти тощо). Змістову складову виділяють окремо чи об'єднують з діяльнісною, а до складу результативно-оцінної вводять критерії та показники, діагностичний інструментарій. Однак проблемі вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи шляхом впровадження науково обґрунтованої моделі, на жаль, не приділяється достатньої уваги.

Метою статті є уточнення сутності поняття «модель фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи» та розробка такої моделі, яка відтворює загальну систему підготовки фахівців означеної спеціалізації.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу педагогічних досліджень нами уточнено сутність поняття «модель фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи», під якою ми розуміємо описову характеристику, що містить вихідні вимоги, які впливають на структуру та рівні сформованості відповідної готовності, мету й завдання, структуру і результати навчальної діяльності, а також умови їх формування в процесі вивчення професійно-спрямованих дисциплін.

З метою візуалізації процесу теоретичної та практичної підготовки майбутніх педагогів до навчання старшокласників проектування та виготовлення швейних виробів (її структурних компонентів та принципів їх взаємодії) нами було розроблено структурно-функціональну модель цієї підготовки. Розробка моделі здійснювалась на основі урахування суттєвих характеристик і внутрішньої структури їх майбутньої професійної діяльності та положень стосовно поетапності процесу навчання, здійснюваного з урахуванням базових педагогічних засад.

На основі попереднього аналізу науково-педагогічних досліджень [2-5] у структурі розробленої моделі (рис. 1) ми виділяємо такі блоки: концептуально-цільовий, організаційно-педагогічний, змістово-технологічний та результативно-оцінний, в основу яких покладено суб'єкт-суб'єктну взаємодію (особистість студента \leftrightarrow особистість викладача).

Концептуально-цільовий блок містить такі складові:

– вихідні вимоги: зовнішні чинники, що впливають на концепцію підготовки учителів технологій до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи (потреба у фахівцях, які здобули відповідний рівень художньо-конструкторської та виробничо-технологічної компетентностей – соціальне замовлення; зміст діяльності вчителя технологій профільної школи з основ швейної справи; рівень розвитку швейного виробництва, технологій; нормативно-законодавче забезпечення вищої та середньої освіти);

– мету: підготовка вчителів технологій до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи, яка окреслює результат – здобуття належного рівня спеціальної компетентності, що забезпечить учителям технологій профільної школи можливість успішно виконувати професійні функції під час викладання предмету «Технології» за спеціалізацією «Швейна справа»;

– завдання підготовки, що полягає в досягненні відповідного рівня спеціальної компетентності.

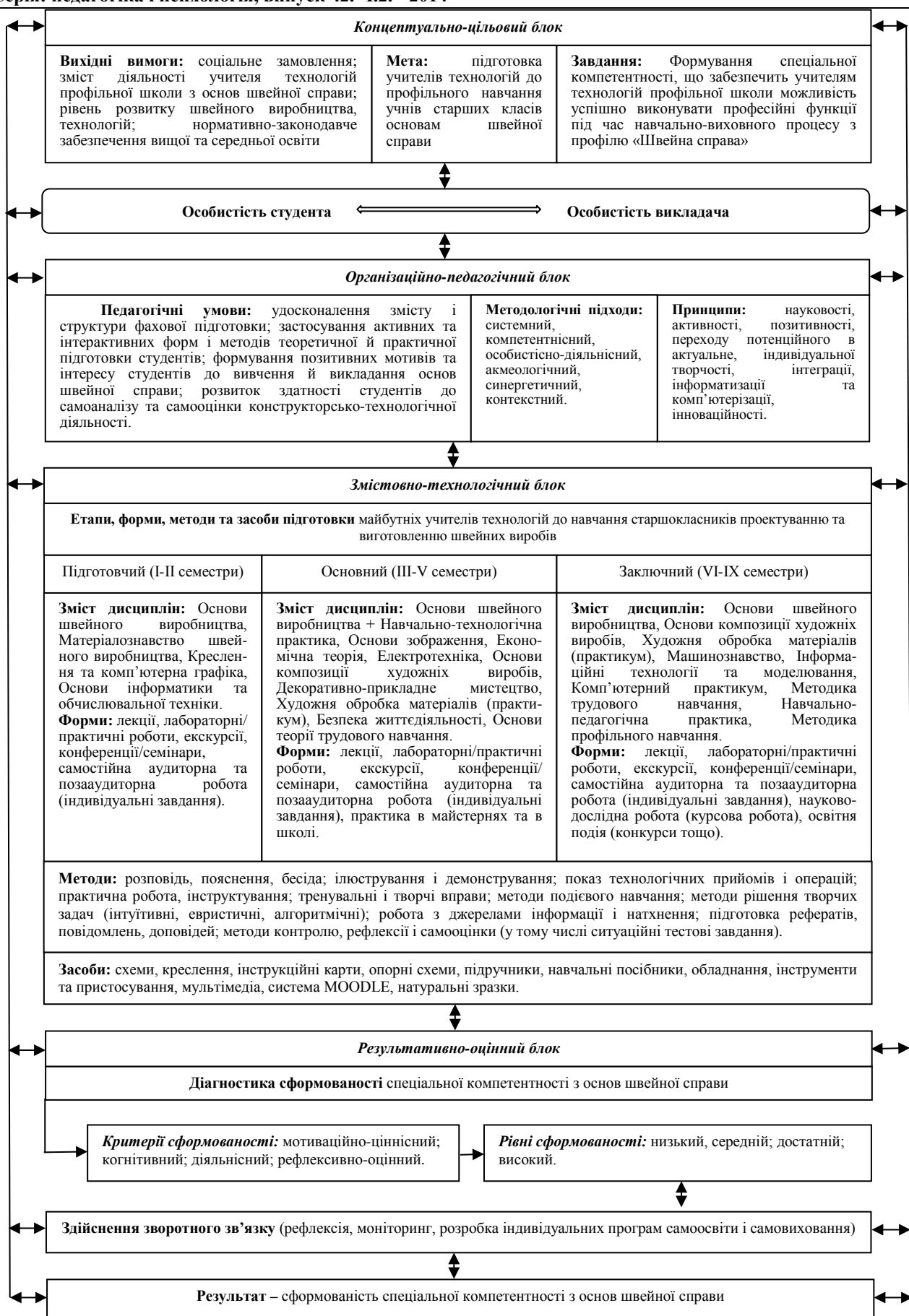

Рис. 1. Модель фахової підготовки майбутніх учителів технологій до викладання у старшій школі основ швейної справи

До складу *організаційно-педагогічного блоку* ми віднесли:

– педагогічні умови підготовки, що забезпечуватимуть досягнення поставленої мети: систематичне та цілеспрямоване формування позитивних мотивів студентів до вивчення й викладання основ швейної справи, а також розвиток у них здатності до самоаналізу і самооцінки конструкторсько-технологічної діяльності; наукове проектування змісту і структури підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи, яка відповідатиме сучасному рівню розвитку технологічної освіти та швейного виробництва; застосування у навчальному процесі активних та інтерактивних форм і методів теоретичної і практичної підготовки майбутніх педагогів до навчання старшокласників проектування та виготовлення швейних виробів;

– методологічні підходи: системний (як методологічна основа фахової підготовки вчителя технологій профільної школи з основ швейної справи), компетентнісний (проявом компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів технологій з швейної справи має стати акцент на практичні складові освіти, що передбачає необхідність використання знань під час вирішення нестандартних ситуацій у професійній діяльності), особистісно-діяльнісний (полягатиме у забезпеченні розвитку і саморозвитку особистості студента на основі виявлення його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і предметної діяльності; зміст освіти, її засоби і методи структуруватимуться таким чином, щоб дозволити студенту виявити вибірковість щодо предметного матеріалу, його вигляду і форми), акмеологічний (як методологічний орієнтир підготовки вчителя технологій з основ швейної справи з метою створення особливого «акмеологічного середовища» – середовища комфортного викладання й навчання, що стимулює прагнення до самореалізації, творчості, успіху і рефлексії), синергетичний (врахування методологічно значущих для технологізації процесу навчання положень синергетики під час розробки технології підготовки вчителя технологій з основ швейної справи), контекстний (завдяки якому створюватимуться умови для взаємопроникнення навчальної і професійної діяльності як способу формування спеціальної компетентності майбутнього фахівця);

– принципи: науковості (передбачає здійснення процесу підготовки майбутніх учителів технологій профільної школи на основі досягнень психолого-педагогічних наук, завдяки яким враховуються сучасні здобутки у галузі педагогіки, психології і методики професійної освіти); активності (пов'язаний зі стимулюванням студентів до вирішення завдань, що постають перед ними, зі сприянням виявленню у них ініціативи, з розвитком відчуття відповідальності, з формуванням у них власної життєвої позиції); позитивності (пов'язаний з позитивним досвідом студентів, сприяє створенню доброзичливої атмосфери співпраці між викладачами та студентами у процесі професійної підготовки у вишах); переходу потенційного в актуальне (передбачає педагогічну підтримку розвитку внутрішніх ресурсів студентів, як актуально використовуваних, так і тих, які можуть бути затребувані в майбутньому); інноваційності (передбачає створення необхідних умов для оперативного внесення новітніх досягнень науки, техніки, технологій у різні сфери освітнього комплексу (зміст, методи, методику, педагогічні технології підготовки майбутніх учителів профільної школи з основ швейної справи)); індивідуальної творчості (передбачає реалізацію у навчально-виховному процесі не лише відомих процедур творчої діяльності І. Лернера, а й різноманітних методик, тактик і стратегій творчої діяльності, напрацьованих у світовому педагогічному просторі); інтегративності (виявляється у розробці інтеграційного навчального курсу «Основи швейного виробництва» задля забезпечення цілісного пізнання процесу проектування та виготовлення одягу, здатності у студентів системно мислити під час розв'язання практичних задач); інформатизації та комп'ютеризації (полягає у впровадженні інформаційно-телекомунікаційних технологій у процес підготовки студентів до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи задля більш ефективного вирішення навчальних та професійних завдань).

Змістово-технологічний блок охоплює собою зміст дисциплін, за допомогою яких здійснюється процес підготовки студентів з основ швейної справи та технологія його реалізації (форми, методи, засоби навчання). Зовнішню сторону організації процесу взаємодії студент↔викладач визначають форми організації навчання. Вони можуть бути різноманітними як за кількістю студентів (масовими, груповими, мікрогруповими, індивідуальними), так і за місцем проведення (на території ВНЗ – в аудиторіях, лабораторіях, кабінетах, майстернях, бібліотеках тощо та поза навчальним закладом).

За результатами роботи над складовими концептуально-цільового блоку моделі підготовки, до форм організації навчання, що є доречними у конструкторсько-технологічній підготовці майбутнього вчителя технологій профільної школи, ми відносимо наступні: лекції (проблемний виклад, лекція-діалог, лекція-візуалізація тощо), конференції; лабораторні, практичні заняття; практики в навчальних майстернях та школі; консультації, майстер-класи; екскурсії (до виставкових залів, музеїв, майстерень художників, конструкторських бюро, на виробництво та ін.); зустрічі з цікавими людьми, майстрами мистецтва, дизайнерами; робота зі студентами у творчій лабораторії (НМЦ «Майстер»); конкурси

моделей одягу, олімпіади, виставки студентських робіт; заліки, екзамени, курсове проектування. Активне використання всього різноманіття форм забезпечує для студента багатство вражень і навчально-виховних впливів, розширює простір навчальних і творчих можливостей.

Якщо ж говорити про обґрунтування методів навчання, то починати потрібно з вибору навчальних технологій. Базовими технологіями, спрямованими на формування художньо-конструкторської та виробничо-технологічної компетентностей, повинні бути такі технології, що розвиватимуть ціннісно-мотиваційну складову; технології, які сприятимуть переходу від репродуктивного способу навчання до творчо-дієвого та практико-орієнтованого; технології впровадження у процес практичної підготовки новітніх методів навчання.

Серед таких технологій ми виділяємо: проектну технологію; стратегію «Бортовий журнал»; технологію Концепт-карт (Карт пам'яті); проблемного навчання, інформаційні технології, кредитно-модульну, технологію «Портфоліо», контекстне та подієве навчання. Задля досягнення освітніх цілей у кожному конкретному випадку викладачем застосовуються різні методи і методичні прийоми співпраці з студентами. Відповідно, до методів навчання ми відносимо такі: розповідь, пояснення, бесіда; ілюстрування і демонстрування; показ технологічних прийомів і операцій; практична робота, інструктування; тренувальні і творчі вправи; методи подієвого навчання; методи вирішення творчих задач (інтуїтивні, евристичні, алгоритмічні); робота з джерелами інформації; підготовка рефератів, повідомлень, доповідей; методи контролю, рефлексії і самооцінки (у тому числі ситуаційні тестові завдання).

Носіями інформації й інструментами діяльності викладача і студента є засоби навчання. У навчально-творчій конструкторсько-технологічній діяльності широко використовується увесь спектр відомих засобів навчання – предметних, інтелектуальних, практичних, емоційних у їх органічному взаємозв'язку: натуральні об'єкти; заміники-копії натуральних об'єктів або їх зображення (фотоматеріали); підручники і посібники; мова; умовно-символічні засоби (схеми, таблиці, рисунки та ін.); конструкційні, декоративно-оздоблювальні матеріали; індивідуальний роздатковий матеріал (зразки, картки-завдання, наочність); ручні інструменти і пристосування, швейне обладнання, комп'ютерні графічні і дизайнерські програми; практичні засоби (показ технологічних прийомів і операцій): художні засоби (твори декоративно-вжиткового мистецтва); технічні засоби навчання; комп'ютер (як технічний засіб навчання, інструмент художньо-конструкторської творчості, носій інформації, засіб пошуку і обміну інформацією), система MOODLE (інформаційне навчальне середовище).

Результативно-оцінний блок моделі містить критерії та рівні сформованості спеціальної компетентності студентів, механізми здійснення зворотного зв'язку та кінцевий результат.

Висновки. Наведена модель підготовки майбутнього вчителя технологій до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи була розроблена на основі компонентного аналізу, згідно з яким до неї включено концептуально-цільовий, організаційно-педагогічний, змістово-технологічний та результативно-оцінний блоки. Загальна характеристика перерахованих вище блоків дала змогу з'ясувати призначення кожного з них. Представлену модель підготовки майбутнього вчителя технологій до профільного навчання учнів старших класів основ швейної справи завдяки структурному аналізу ми розглядаємо як систему, яка є частиною структури більш високого порядку – підготовки вчителів технологій до професійної діяльності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в реалізації запропонованої моделі у професійній підготовці майбутніх учителів технологій за відповідною спеціалізацією.

Література

1. Боярчук Н. Модель формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. Боярчук // Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 1 (57). – С. 85–95.
2. Козак Л.В. Структурно-компонентна модель підготовки майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності / Л.В. Козак // Педагогічний процес: теорія і практика: Збірник наук. праць. – 2013. – Випуск 2. – С. 98–110.
3. Задворна С. Педагогічна модель формування у студентів знань і навичок концептуального моделювання навчальної інформації [Електронний ресурс] / С. Задворна. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2013/2013_1_9.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.02.2014.
4. Почуєва О.О. Моделювання в теорії управління освітніми процесами [Електронний ресурс] / О.О. Почуєва. – Режим доступу: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip10.html. – Назва з екрана. – Дата звернення: 17.01.2014.
5. Пшенична О.С. Модель підготовки майбутнього менеджера організацій до застосування інформаційних технологій [Електронний ресурс] / О.С. Пшенична. – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/ped-2-2012/142-147.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.02.2014.